

Breitner Igor
Az ír „igen” előtt és után

Hidegzuhanyként érkezett 2008 júniusában a hír, hogy az Írországbán tartott referendumon a választók elutasították a Lisszaboni szerződés ratifikációját. A 2005-ös francia és holland nem után ismét megakadni látszott az Európa-projekt következő szakaszának kezdete, s a szerződést már ratifikált 14 országnak komoly kihívásokkal kellett szembenéznie, ugyanúgy, mint a többi EU tagállamnak. 2009. október 2-án ismét megtartották a referendumot, s az eltelt több mint egy év elégnak bizonyult az eredmény megfordítására. E megismételt szavazás önmagában számos kételyt vetett fel – főleg az európai folyamatokat addig is szkeptikusan szemlélők számára. Úgy tűnt – s nem alaptalanul – az EU nem hajlandó belenyugodni az elutasításba, s addig ismételteti meg a szavazást, mígnem a végeredmény az integrációra nézve kedvezően alakul. Bár a hivatalos indoklás szerint az újbóli voksolás megalapozott volt, hiszen az egy évvel korábbtól eltérő dokumentum került az asztalra, a kérdés szubsztanciális része változatlan maradt: folytatódik-e a szupranacionális erősödés a kormányközi jellemzők rovására?

Jelen elemzésünkben célunk nem a Lisszaboni szerződés részleteinek bemutatása, sokkal inkább a szavazást megelőző és az azt követő néhány think tank reakció összefoglalása. Ennek során természetesen kitérünk a változások néhány fontosabb elemére is, leginkább azonban a szavazást követő időszak fő kihívásaira koncentrálnak.

Az „igen” előtt

Az **Open Europe** szeptember 30-án megjelent hírlevelében¹ egyértelmű állásfoglalást tesz a referendummal kapcsolatban. A nyíltan euroszeptikus agytröszt 5 pontban kísérelte meg összefoglalni – igaz pusztán a szavazást megelőző egy hét eseményeiből –, hogy miért is szavazzanak az ír választók nemmel.

1. Az Ír Referendum Bizottság állásfoglalást adott ki, mely szerint hamisak azon állítások, hogy a szerződés elfogadása új munkahelyeket eredményezne az országban. Ezzel párhuzamosan Derek Scott – Tony Blair egykori gazdasági tanácsadója – a Wall Street Journal hasábjain cáfolta, hogy Írország gazdaságilag izolálódna a szerződés elutasításával. Mint állítja, „Írországnak elég magabiztosnak kéne lennie, hogy megkérdőjelezze azt a konszenzust, mely szerint a Nem szavazat rosszat tesz a gazdaságnak, hiszen ez nem igaz”.
2. Az, hogy az állam és az EU is elutasította, hogy az írek nemmel szavazzanak, megkérdőjeleződik az EU által a szerződésben foglalt garanciák hitelessége is.
3. A Ryanair azért adott 500ezer Eurót az Igen kampánynak, hogy az EU jóváhagyja terveit, melyek szerint megvásárolnák az Air Lingus légitársaságot (melyet korábban a Bizottság egyszer elutasított). Ehhez képest európai tisztviselők ingyen utazhattak a kampány előtt a Ryanair gépein, amennyiben vállalták, hogy az Igen mellett kampányolnak.
4. A Lisszaboni szerződés életbe lépése után az EU Tanácsának Állandó Elnökének megválasztása során minősített többséggel fognak szavazni, így nem lesz lehetőség sem vétóra, sem a parlamenti képviselők véleményének beszámítására.
5. A Német Alkotmánybíróság állásfoglalása a Lisszaboni szerződésről szintén azt sugallja, hogy az íreknek nemmel kéne szavazniuk.

---

¹ <http://www.openeurope.org.uk/media-centre/bulletin.aspx?bulletinid=105>

A **Chatham House** „*A treaty too far*”² című írásában azt elemzi, hogy vajon mennyire áll messze a Lisszaboni szerződés az emberektől, s hogy létrejöttek-e olyan új törésvonalak, melyek megállíthatják az integrációt? Bár az integráció menetének sikere és előrehaladásának üteme megkérdőjelezhetetlen, a szerző Gisela Stuart-ot idézve állítja, hogy Európa politikusai elbuktak, ugyanis nem sikerült magukkal vinniük az embereket. Európa polarizálódott, s az integráció visszafordítását szorgalmazó kritikusokat egyre kevésbé tudják tolerálni a Lisszaboni szerződés pártfogói. A cikk szintén megemlíti a Német Alkotmánybíróság határozatát, mely szerint az EU néhány szakpolitika területén federális állam jellemzőit mutatja. Erre a brit politika nincs felkészülve, s a változások sokk-hatást fognak okozni. A brit politikának fel kell készülni azokra a változásokra, melyeket a szerződés életbe lépése fog okozni, mely egy jóval magasabb szintre viszi az integrációt – s igaz ez Nagy-Britannia kedvezményei ellenére is. A szerző a rebellió veszélyeire figyelmeztet Európa-szerte, különösen Angliában, ahol a polgárok már amúgy is kételkedéssel figyelik a politikusokat az elmúlt időszak botrányai okán. A sokk második vonalának a külpolitikai megosztottságot tekinti. E tekintetben a fő kihívást az Oroszországhoz fűződő viszony fogja jelenteni, hiszen míg a közép- és kelet-európai országok, valamint Nagy-Britannia határozottabb fellépést javasol, addig Németország – önmagát mind inkább függetleníve az amerikai külpolitikától – külön utakat jár az oroszokkal. Ukrajna és Grúzia pedig további olaj lesznek erre a külpolitikai tűzre. Horsley állítása szerint a Lisszaboni szerződés csakis akkor eredményezhet egy valódi új szuperhatalmat, amennyiben a három nagyhatalom – Nagy-Britannia, Franciaország és Németország – képes lesz megegyezésre jutni a külpolitika területén.

Hugo Brady, a **Centre for European Reform** szakértője „*Az utolsó esély Lisszabonnak*”³ címmel értekezik az ír referendumról. Brady számba veszi az Igen és a Nem mellett szóló érveket, azonban nem intézményi, hanem politikai szempontból. A referendum sikeressége mellett szól, hogy:

---

² Horsley, William: A Treaty Too Far [Chatham House, The World Today, October 2009]

³ Brady, Hugo: Last chance for Lisbon [CER Briefing Note, September 2009]

- Az EU több jogi garanciát is beépített a szerződésbe, melyekkel a nem-kampány korábbi támadásait védik ki (így családjog, különösen az abortusz, a katonai semlegesség, a vállalati adózás, stb. területein)
- Az ír szavazók jelentős része úgy érzi, hogy a gazdasági válság idején – melynek Írország egyik nagy vesztese – rossz taktika lenne szembemenni Európával
- Az Igen kampány az egy évvel ezelőttihez képest jóval összeszedettebb, szervezettebb, valamint a pártok szinte kivétel nélkül kiállnak mellette
- A Nem kampány anyagi gondokkal küzd
- Magasabb részvételre számítanak, s inkább a korábban támogatók, de nem szavazók közül kerülnek majd ki az új szavazók

Ugyanakkor nem várható elsöprő siker sem az Igen szavazatok mellett, melynek legfőbb oka, hogy máig nem voltak képesek egy olyan érvrendszert felállítani, mely egyszerű, érthető, hihető, s valóban a szerződésen alapszik. Ez persze nem csak a politikusok hibája, hiszen a Lisszaboni szerződés nem tartalmaz első hallásra nagyszabású célokat (mint például az Euró bevezetése volt). Nagyrészt bürokratikus és intézményi reformokról van szó, amiket jóval nehezebb az átlagos választó számára fontos kérdésként beállítani.

Az „igen” után

A ratifikációs folyamatnak nincs még vége – figyelmeztetnek Janis Emmanouilidis és Antonio Missiroli, a **European Policy Centre** munkatársai⁴. Miképp a szerzők rámutatnak, bár Írországgal együtt immáron 25 tagállam ratifikálta a szerződést, Csehország és Lengyelország még mindig várat magára. Bár Lengyelországban a parlament mindkét háza elfogadta a szerződést, Kaczynski elnöknek még alá kell írnia a szerződést. Mivel aláírását az ír szavazás eredményéhez közötte, Lengyelország valószínűleg nem fogja megakasztani a további integrációt. Csehországban azonban jóval bonyolultabb a helyzet. Bár a parlament két háza itt is

---

⁴ Emmanouilidis – Missiroli: Lisbon mission accomplished? Not yet... [EPC Commentary, 2009. okt. 5.]

megadta a jóváhagyást, Klaus elnök jóval eltökéltebb a szerződés ellen. Ráadásul immár másodszorra a Lisszaboni szerződést megtámadták a Cseh Alkotmánybíróság előtt, melynek eredményét az elnök kénytelen lesz megvárni. Szintén határidőt jelenthet a 2010-es cseh választás, melyet előfordulhat, hogy Klaus megpróbál megvárni a jóváhagyással. Ennek legfőbb veszélye, hogy az angliai választások nagyjából Csehországgal egyidőben kerülnek majd megrendezésre. Amennyiben a Konzervatívok, élükön Cameronnal megnyerik a választást, a tory vezér ígérete szerint Nagy-Britannia is referendumot fog kiírni a Lisszaboni szerződésről – melyet nagy valószínűség szerint el fognak utasítani. Most, hogy az ODS és a Konzervatívok közös frakcióba kerültek az Európai Parlamentben – s kiszivárgott Cameron Klausnak írt levele – elképzelhető, hogy a két politikus megpróbál majd összejátszani. Ez ellen pusztán az szólhat, hogy Klausnak hatalmas nyomással kell majd szembenéznie egész Európából, s nem biztos, hogy e terhet a cseh elnök magára kívánja majd vállalni. A helyzet bizarrságát a szerzők szerint az adja, hogy Klausnak kötelessége lenne aláírni a szerződést. A cseh jogszabályok szerint ugyanis nem mehet szembe a parlament döntésével – az aláírásnak azonban nem szab a jogszabály határidőt.

Következtetés

Az ír referendum, valamint a brit, lengyel és cseh attitűdök értékelésénél nehéz helyzetbe kerülünk. Bár az Unió országainak döntő többsége elfogadta már a szerződést, mégsem mondhatjuk azt, hogy e tény bármilyen súllyal is kéne, hogy nehezedjen e négyes vállára. Mi több, nem árt időről időre felidézni, hogy az Európa Projekt mindannyiunké – ami magával vonja azt is, hogy egyes országok másképp vizionálják Európa jövőjét. Az, hogy Csehország és Nagy-Britannia más képpel rendelkezik az Unióról, mint Franciaország vagy Németország nem jelentheti azt, hogy előbbi kettő hibásan gondolkozik. A hiba sokkal inkább a rendszerben van, mely – s itt előlegezzük meg, hogy jó szándékból, de – „a cél szentesíti az eszközt” gondolkodásmódtól vezérelve hajlamos átsiklani a különvélemények felett. Ez azonban a későbbiekben, mint a fent bemutatott szerzők némelyike is kifejezésre

juttatja, komoly feszültségeket szülhet Európában. Az mindenesetre bizonyos, hogy ha az integráció további mélyítésének célja vezérli Európát, az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítani a 27 tagállam közötti összhang kialakítása. Ez még akkor is alapkérdés, ha ez az „összhang-teremtés” esetleg némileg ki is tolja az egységes Európa megteremtését.